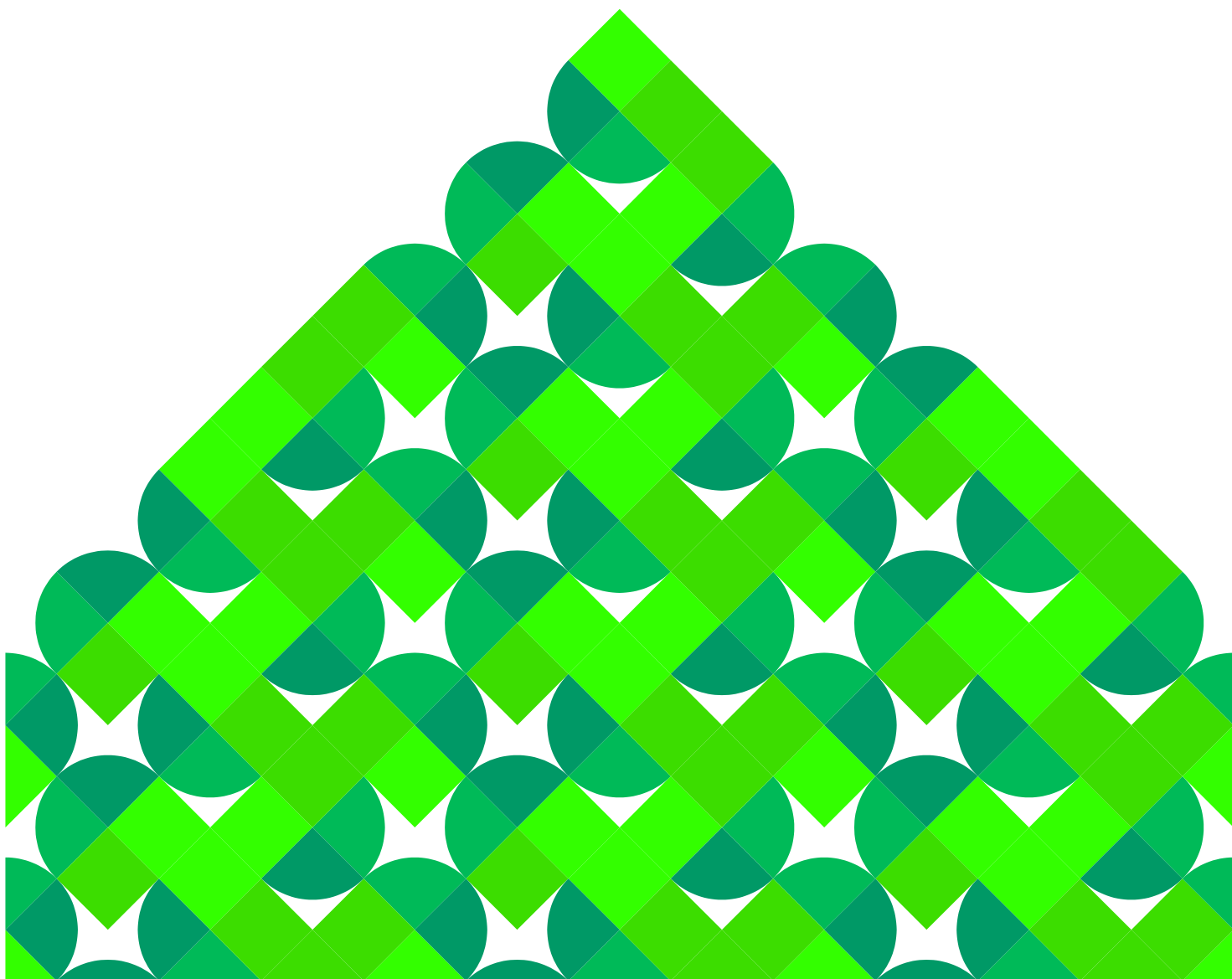

Demokratisk delaktighet förr och nu

Redovisning av ett regeringsuppdrag

Myndigheten för delaktighet är en kunskapsmyndighet som arbetar inom funktionshinderområdet. Vi arbetar för att alla, oavsett funktionsförmåga, ska kunna vara fullt delaktiga i samhället.

Myndigheten för delaktighet, 2022

Ange titel här: Demokratisk delaktighet förr och nu - Redovisning av ett regeringsuppdrag

Nummer 2022:4

ISBN: 978-91-87883-96-5 (pdf)

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.

Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	6
Inledning	8
Uppdraget.....	8
Målgrupper	8
Funktionshindersorganisationernas roll.....	9
Demokratin 100 år – en nationell satsning	9
Utgångspunkter för uppdraget	11
Demokrati	11
Demokrati inom ramen för detta uppdrag.....	11
Personer med funktionsnedsättning och demokratisk delaktighet i dag	12
Demokrati och mänskliga rättigheter	13
Funktionshindersrörelsens roll förr och nu	14
Lärdomar från uppdraget	15
Slutsatser från den kunskap som MFD har samlat	15
Genomförande av uppdraget	18
Inhämtande av kunskap	18
Framtaget material	18
Spridningsinsatser	22
Budskap	22
Myndighetens webbplats.....	23
Arbetet framåt med demokratisk delaktighet	28

Förord

Demokrati går aldrig att ta för given utan är ett pågående arbete som ständigt behöver utvecklas och stärkas. Genom detta regeringsuppdrag till Myndigheten för delaktighet (MFD) i samband med Sveriges firande av 100 år av allmän rösträtt har regeringen särskilt valt att synliggöra att en fungerande demokrati också kräver delaktighet och synlighet för alla grupper i samhället.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är en grundläggande förutsättning för en fungerande svensk demokrati. Genom att säkerställa ett universellt utformat samhälle, undanröja hinder för delaktighet, erbjuda individuellt stöd och aktivt förebygga och bekämpa diskriminering skapas också förutsättningar för en långsiktig hållbar demokratisk utveckling. När samhällets mångfald efterfrågas och speglas i det demokratiska samtalet och när människors olika perspektiv ges utrymme i det demokratiska rummet, då stärks också demokratins legitimitet och förutsättningarna att utforma samhället utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar.

Flickor, pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning har jämlik rätt att vara del av den demokratiska utvecklingen. När MFD inom ramen för uppdraget har tittat bakåt i tiden är det tydligt att denna rätt sällan har respekterats genom historien. Även i dag är förutsättningarna för demokratisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning betydligt sämre än för andra grupper i samhället. För en fortsatt utveckling av den svenska demokratin behöver därför förutsättningarna för demokratisk delaktighet stärkas. Att aktivt involvera personer med funktionsnedsättning och organisationer som företräder dem är en grundförutsättning för detta.

I september 2021 beslutade regeringen om en tioårig strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. Strategin ger

28 myndigheter samt Folkbildningsrådet ett tydligt uppföljningsansvar i relation till det nationella målet för funktionshinderspolitiken. MFD har fått uppdraget att fungera som stöd i det arbetet. Demokratisk delaktighet är ett av de tolv prioriterade områden som regeringen särskilt har lyft fram i strategin. Resultatet av detta regeringsuppdrag om demokratisk delaktighet kommer att utgöra ett viktigt bidrag i strategiarbetet framåt och MFD ser fram emot att tillsammans med de övriga myndigheterna fortsätta bidra till att stärka och utveckla den svenska demokratin.

Sundbyberg april 2022

Malin Ekman Aldén
Generaldirektör

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) fick i regleringsbrevet för 2021 i uppdrag att öka kunskaperna om hur förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta i demokratin har sett ut under 1900-talet fram till i dag. Uppdraget har varit en del av regeringens satsning Demokrati 100 år med anledning av att det år 2021 var 100 år sedan både kvinnor och män fick rösträtt. Uppdraget har genomförts i samverkan med funktionshindersorganisationer, Kungliga biblioteket och kommittén Demokratin 100 år.

För att få en heltäckande och samlad bild om demokratins utveckling för personer med funktionsnedsättning har MFD tagit fram en kunskapssammanställning. MFD har även samlat in kunskap genom kunskapsseminarier och dialoger med relevanta aktörer. All kunskap finns samlad på MFD:s webbplats, www.mfd.se, och presenteras genom filmer, ett quiz, en digital tidslinje samt genom kunskapssammanställningen som finns i olika format.

Spridningen av kunskap har skett genom webbseminarier, panelsamtal, kampanjer på sociala medier, artiklar i tidskrifter, nyhetsbrev, olika nätverk och via SO-rummet, som är en gratis digital lärarresurs och ett så kallat länkbibliotek för skolans samhällsorienterade ämnen. Spridningen har underlättats av regeringens satsning Demokrati 100 år som har genererat många insatser runt om i landet i syfte att uppmärksamma och fira demokratin.

Genom uppdraget har MFD haft möjlighet att göra en historisk tillbakablick. Den har visat att kampen för demokratisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning har varit lång och mött många hinder på vägen. Så sent som 1989 beslutade riksdagen att det inte längre skulle gå att omyndigförklara personer, vilket kan ses som det sista hindret för en allmän rösträtt i Sverige. Samtidigt kan det konstateras att personer med

funktionsnedsättning är en av de grupper som vunnit flest framsteg under åren.

Historien visar också att funktionshindersorganisationerna har haft en viktig roll för att personer med funktionsnedsättning ska få sina demokratiska rättigheter uppfyllda och bli sedda som fullvärdiga medborgare.

Trots den positiva utvecklingen kvarstår dock fortfarande en del hinder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt ut delaktiga i demokratin.

Det är därför angeläget med en fortsatt utveckling av demokratin där ett gemensamt arbete mellan det offentliga och det civila samhället görs för att undanröja de hinder som finns kvar för att alla grupper i samhället ska kunna delta i demokratin på jämlika villkor.

Under året kommer insatser med koppling till valet vara prioriterat där syftet är att förbättra förutsättningar till ett ökat valdeltagande bland personer med funktionsnedsättning. Utöver det kommer MFD tillsammans med Myndigheten för tillgängliga medier och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att starta upp insatser inom ramen för den nya funktionshinderspolitiska strategin. Där kommer insatser kring förbättrad tillgänglig information och ökad tillgång till det politiska rummet att vara prioriterade.

Inledning

Uppdraget

Myndigheten för delaktighet (MFD) fick i regleringsbrevet för budgetåret 2021 i uppdrag av regeringen att genomföra insatser som ökar kunskapen om hur förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta i demokratiska processer har förändrats under 1900-talet fram till i dag.¹ Uppdraget var en del av regeringens satsning Demokratin 100 år som har genomförts med anledning av att demokratin i Sverige fyllde 100 år 2021. Uppdraget har genomförts i samverkan med Kungliga biblioteket och kommittén Demokratin 100 år.

I denna rapport berättar MFD inledningsvis om utgångspunkter och arbetssätt för uppdraget, följt av vilka lärdomar som kan dras såhär långt och avslutningsvis vilka aktiviteter som har genomförts i uppdraget och hur arbetet framåt ser ut.

Målgrupper

Målgrupperna för uppdraget har varit MFD:s ordinarie målgrupper, dvs. statliga myndigheter, regioner och kommuner. MFD har identifierat ett antal funktioner/yrkesroller som har varit särskilt viktiga att nå i detta uppdrag: politiker/beslutsfattare, tjänstemän med ansvar för medborgardialoger, tjänstemän som ingår i valnämnderna i kommunen, utbildnings- samordnare i kommuner, regioner och på statliga myndigheter.

En annan målgrupp har varit rektorer, skolpersonal och elever i grundskolan och gymnasiet. MFD:s framtagna kunskap är tänkt att kunna vara ett komplement i undervisning om demokrati och den demokratiska utvecklingen.

Ytterligare en målgrupp har varit några av de myndigheter som har haft i uppdrag att ta fram utbildningar inom regeringens satsning Demokrati

---

¹ [Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Myndigheten för delaktighet, https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/.](https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/)

100 år. Den kunskap som MFD har tagit fram ska kunna komplettera deras demokratiutbildningar och synliggöra den demokratiska utvecklingen för personer med funktionsnedsättning.

Även funktionshindersorganisationerna och personer med funktionsnedsättning har varit en viktig målgrupp samt en viktig samarbetspartner i genomförande av uppdraget.

Funktionshindersorganisationernas roll

En självklar utgångspunkt för MFD:s verksamhet är att aktivt involvera funktionshindersorganisationer och personer med funktionsnedsättning i planering och genomförande av olika aktiviteter. Aktiv involvering är en förutsättning för att kunna identifiera behov och hinder, men också för att hitta hållbara och träffsäkra lösningar. Företrädare från funktionshindersorganisationerna har därför involverats genom hela uppdraget, alltifrån diskussioner om ramar och avgränsningar av uppdraget till planering av och medverkan i olika insatser.

Demokratin 100 år – en nationell satsning

För att uppmärksamma att det år 2021 var 100 år sedan som både män och kvinnor för första gången fick rösta i val till riksdagen initierade regeringen den nationella satsningen Demokratin 100 år som har ägt rum under åren 2018–2021. Utgångspunkten för satsningen är att den svenska demokratin står på stark grund, samtidigt som den står inför flera utmaningar. Bland dessa kan nämnas ojämlikt deltagande och det faktum att inte alla människor känner sig delaktiga och deltar i demokratin.

Inom ramen för satsningen beslutade regeringen att tillsätta en kommitté med uppgift att planera, samordna och genomföra insatser och aktiviteter för en stark demokrati.² Insatserna har genomförts i samarbete med relevanta aktörer som arbetar med demokratifrågor och har nått ut till en stor

---

² Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati, Dir. 2018:53.

del av befolkningen. Kommittén har uppmuntrat aktörer i skolan, civilsamhälle, myndigheter och kommuner att delta i aktiviteterna.

MFD:s och andra myndigheters uppdrag

Inom ramen för den nationella satsningen fick ett stort antal myndigheter och organisationer i uppdrag att genomföra aktiviteter och insatser för att uppmärksamma det demokratiska styrelseskicket och dess värden.

MFD:s uppdrag skilde sig något från de övriga myndigheternas uppdrag. Dels därför att det var ett historieuppdrag, dels för att det var ett särskilt perspektiv och en särskild grupp som skulle uppmärksammas.

De övriga myndigheternas uppdrag har framför allt handlat om att höja kunskapen om demokratin hos de grupper i samhället som i dag är mindre delaktiga i demokratin jämfört med den övriga befolkningen.

Utgångspunkter för uppdraget

Demokrati

Demokratin tar sin utgångspunkt i ett demokratiskt styrelseskick som har sin grund i alla människors lika värde, att den politiska makten ska utgå från folket och att varje individ i enlighet med grundläggande fri- och rättigheter ska ha makt över beslut som rör den egna vardagen och känna förtroende för fattade beslut.

Demokratisk delaktighet handlar inte bara om rätten att rösta i val. Det handlar också om möjligheten att engagera sig politiskt och inom föreningslivet, att kunna delta i politiska samtal och att ha tillgång till nyheter och annan information.

Demokratipolitikens mål är en levande demokrati där individens möjligheter till inflytande förstärks och där de mänskliga rättigheterna respekteras.

Demokrati inom ramen för detta uppdrag

Som en start på uppdraget genomfördes en dialog med funktionshindersrörelsen och ett antal utvalda aktörer med särskild kunskap om demokratin och dess utveckling. Syftet var att diskutera demokrati ur ett funktionshindersperspektiv och att komma överens om vilka aspekter av demokrati som var viktiga att få med i detta uppdrag.

Dialogen resulterade i ett antal viktiga utgångspunkter för detta uppdrag:

- Vikten av att utgå från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Om inte personer med funktionsnedsättning får samma rättigheter som andra (på grund av till exempel bristande tillgänglighet) fungerar inte demokratin.
- Demokrati är en bred fråga och handlar om mycket mer än att gå att rösta vart fjärde år.
- Tillgängliga vallokaler är viktigt men lika viktigt är tillgängligheten till partilokaler och beslutande församlingar.

- Den som möter funktionshinder i vardagen har sämre möjligheter att vara demokratisk delaktig. Till exempel kan tillgången till personlig assistans eller färdtjänst vara en förutsättning för att kunna vara en aktiv medborgare.
- Demokratin i Sverige är ojämlik. De demokratiska församlingarna speglar inte hur samhället ser ut, vissa grupper är underrepresenterade.
- Det finns en stor skillnad mellan de rättigheter till demokratiskt deltagande som finns nedskrivna i konventioner och lagar jämfört med hur det förhåller sig i verkligheten. Många möter strukturella hinder.
- Trots alla tekniska innovationer finns det fortfarande hinder för demokratisk deltagande som är kopplade till funktionsförmåga.
- Samhället förväntar sig inte att vissa grupper ska rösta och vara demokratisk delaktiga, till exempel personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Personer med funktionsnedsättning och demokratisk delaktighet i dag

Det finns i dag inga formella juridiska hinder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara delaktiga i demokratin. Trots det visar undersökningar och betänkandet från 2014 års demokratiutredning³ att personer med funktionsnedsättning är mindre delaktiga i demokratin än den övriga befolkningen. Det tar sig uttryck bland annat genom en underrepresentation av personer med funktionsnedsättning bland förtroendevalda och ett lägre valdeltagande. Valdeltagandet är lägre bland både män och kvinnor med funktionsnedsättning jämfört med övrig befolkning. Det visar Statistiska centralbyråns (SCB) analys av valdeltagandet i riksdagsvalet 2018. Då röstade 84 procent av personer med funktionsnedsättning jämfört med 91 procent i den övriga befolkningen.⁴

³ Låt fler forma framtiden, SOU 2016:15.

⁴ SCB, Deltagandet i de allmänna valen 2018.

Något fler personer med funktionsnedsättning är aktiva inom ett parti jämfört med den övriga befolkningen. Män är generellt mer aktiva än kvinnor men män med funktionsnedsättning är allra mest aktiva.

Även i fackliga organisationer är personer med funktionsnedsättning i högre utsträckning medlemmar, och även aktiva medlemmar, jämfört med den övriga befolkningen. Kvinnor är generellt mer aktiva i en facklig organisation än män, men kvinnor med funktionsnedsättning är mest aktiva.⁵

Demokrati och mänskliga rättigheter

Många av de delar som innefattas i demokratibegreppet är rättigheter som regleras i ett antal konventioner. Dessa rättigheter reglerar förhållandet mellan staten och individen. Staten är skyldig att respektera, tillgodose och skydda rättigheterna för den enskilde. Rättighetsperspektivet synliggör denna ansvarsfördelning mellan rättighetsbärare och skyldighetsbärare.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning förtydligar att de mänskliga rättigheterna gäller för alla, oavsett funktionsförmåga. I enlighet med artikel 29 i konventionen ska konventionsstaterna garantera politiska rättigheter och möjlighet för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta dessa på lika villkor som andra. Konventionsstaterna förpliktigar sig bland annat att ”aktivt främja en miljö där personer med funktionsnedsättning effektivt och fullständigt kan delta i skötseln av offentliga angelägenheter, utan diskriminering och på lika villkor som andra, samt uppmuntra deras deltagande i offentliga angelägenheter”.

För att detta ska ske behöver bland annat alla valprocedurer, anordningar, vallokaler och material vara tillgängliga och lätta att förstå och använda.

Politiska möten ska vara tillgängliga. Dessutom ska personer med funktionsnedsättning ha rätt att på lika villkor som andra kunna kandidera och bli valda till politiska uppdrag eller andra offentliga uppdrag.

Rättighetsperspektivet innebär att deltagande och delaktighet i processer är centralt, och att människor är aktiva subjekt som deltar i stället för passiva objekt för vilka någonting görs. Människor har rätt till inflytande, möjlighet att påverka sina egna liv och möjlighet att kräva sina rättigheter.

Funktionshindersrörelsens roll förr och nu

Organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning har genom historien haft en viktig roll i samhället och bidragit till olika välfärdsreformer. Tidigt koncentrerade sig organisationerna på arbetsmarknadsfrågor eftersom möjligheten till egen försörjning var och är central. På 1960- och 1970-talen vidgades funktionshindersorganisationernas påverkansarbete till att också gälla till exempel anpassad kollektivtrafik och mer resurser till specialundervisning. Parollen blev ”Ett samhälle för alla” och budskapet var att funktionsnedsättningar alltid ska ses i relation till samhället, ett budskap som bland annat trummades ut av organisationen Anti-Handikapp. Med den rättighetskamp som funktionshindersorganisationerna sedan har fortsatt att bedriva har också möjligheterna till demokratisk delaktighet utvecklats.

I dag har funktionshindersorganisationerna i Sverige cirka en halv miljon medlemmar vilket gör dem till en viktig aktör när det gäller frågor om rättigheter och demokratisk delaktighet.

Lärdomar från uppdraget

Slutsatser från den kunskap som MFD har samlat

Demokratiuppdraget har gett MFD möjligheten att göra en historisk tillbakablick för att visa hur förutsättningarna att delta i demokratin har sett ut för personer med funktionsnedsättning och vad som krävs för en fortsatt demokratisk utveckling.

MFD:s historiska tillbakablick har visat att den samhällliga statusen för personer med funktionsnedsättning successivt har förbättrats kraftigt sedan det förra seklet. Den minoritet av privilegierade (främst äldre, välbeställda män) som satt på hela makten för 100 år sedan utgör möjligtvis en privilegierad grupp även i dagens samhälle, men de har definitivt fått dela med sig av den politiska makten till fler grupper.

Historien visar också att funktionshindersorganisationerna har haft en viktig roll för att alla, oavsett funktionsförmåga, ska få sina demokratiska rättigheter uppfyllda och bli sedda som fullvärdiga medborgare.

För de grupper som stod utan demokratiskt inflytande vid demokratins genombrott har det varit en lång kamp att nå dagens situation. För flertalet personer med funktionsnedsättning har det tagit flera decennier innan tydligt positiva förändringar har kunnat noteras. I hög grad har dessa positiva förändringar berott på den kamp man har fört via de egna organisationerna.

I dag finns lagstiftning och reglering på plats men i praktiken möter personer med funktionsnedsättning fortfarande hinder för att kunna vara demokratisk delaktiga och är därför generellt mindre delaktiga i demokratin än den övriga befolkningen. De har inte samma möjlighet att påverka politiska beslutsprocesser som andra, de röstar i lägre utsträckning och är underrepresenterade i de folkvalda församlingarna.

Bristande tillgänglighet är ett grundläggande problem. Det kan handla om att partiernas information inte är tillgänglig, att de lokaler som används för partimöten är otillgängliga och svårigheter att få ihop logistiken med hjälp av exempelvis färdtjänst. Den fysiska tillgängligheten till vallokaler kan också försvåra eller i vissa fall göra det omöjligt att rösta. Det kan även handla om negativa attityder och fördomar till personer med funktionsnedsättning. Samhället förväntar sig exempelvis inte att personer med intellektuell funktionsnedsättning ska rösta och det saknas ofta enkel och begriplig information om hur valet går till och om de olika partiernas politik.

Även om utvecklingen de senaste åren har inneburit stora framsteg när det gäller reglering och lagstiftning av lika rättigheter och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar, är det inte lika tydligt att dessa framsteg har nåtts även i praktiken. Därför behöver ett fortsatt arbete inkludera vad som krävs för att omsätta lagar och regler till praktisk handling.

Insikter från uppdraget

Uppdraget har handlat om att ta fram och paketera kunskap för att sedan sprida kunskapen brett till viktiga aktörer i samhället. Spridningsinsatserna har sett olika ut och MFD har inom uppdraget använt sig av såväl sina egna som andras kanaler och nätverk för att nå ut brett. Förutsättningarna att sprida uppdraget har underlättats mycket av den nationella satsningen Demokratin 100 år och firandet av demokratin som har pågått runt om i Sverige under det senaste året. Det har funnits naturliga nätverk att ingå i, många seminarier och konferenser att medverka i och många myndigheter att samarbeta med. Särskilt viktigt har samarbetet varit med Kungliga biblioteket och kommittén Demokratin 100 år. Dessa samarbetspartners har funnits med och gett viktiga inspel under hela uppdraget.

Kunskapsspridningen pågår fortfarande och det är för tidigt att säga i vilken grad MFD har ökat kunskapen hos sina målgrupper. Det som redan nu kan konstateras är att materialet och framför allt den film som har

gjorts har delats och setts av många. MFD:s bedömning är därför att uppdraget har genererat kunskaper och engagemang hos de aktörer som på olika sätt har nåtts av materialet.

På sikt hoppas MFD att denna kunskap kan leda till att funktionshindersperspektivet på ett bättre sätt synliggörs och integreras i det generella arbetet med demokrati och delaktighet.

Genomförande av uppdraget

Inhämtande av kunskap

Ett första steg i uppdraget var att ta fram en kunskapssammanställning som skulle ge svar på följande frågeställningar:

- Hur har den demokratiska utvecklingen sett ut i stort i Sverige och hur har den demokratiska utvecklingen sett ut för personer med funktionsnedsättning. Vilka skillnader ser vi?
- Vilka viktiga händelser har påverkat den demokratiska utvecklingen för personer med funktionsnedsättning?
- Vilken roll har funktionshindersrörelsen haft för den demokratiska utvecklingen för personer med funktionsnedsättning?
- Vilka skillnader finns det i demokratisk delaktighet mellan personer med funktionsnedsättning och personer utan funktionsnedsättning?

MFD har också genomfört tre kunskapsseminarier på olika teman där funktionshindersorganisationerna och andra viktiga aktörer har haft huvudrollen. Syftet var att samla kunskap inom specifika områden, som exempelvis om tillgänglig information och hur negativa attityder har påverkat möjligheten för personer med funktionsnedsättning att vara demokratiskt delaktiga.

Framtaget material

Med utgångspunkt i kunskapssammanställningen och i kunskapsseminarierna har MFD tagit fram olika material som enkelt och lättillgängligt presenterar viktiga händelser genom åren. Allt material finns samlat på MFD:s webbplats, under rubriken Demokratins utveckling. Nedan följer en kort beskrivning av de olika material som har tagits fram.

Kunskapssammanställning

En kunskapssammanställning har tagits fram som beskriver möjligheter

och hinder att vara demokratiskt delaktig i Sverige under det senaste århundradet. Sammanställningen ger en heltäckande bild av den demokratiska utvecklingen i Sverige och finns publicerad i sin helhet på MFD:s webbplats. Där finns också en sammanfattning och en lättläst sammanfattning.

Film

MFD har tagit fram en elva minuter lång dokumentärfilm med titeln Demokrati då och nu. Filmen visar den demokratiska utvecklingen för personer med funktionsnedsättning genom åren med hjälp av intervjuer och historiskt bild- och filmmaterial. Filmen belyser också några av de utmaningar som kvarstår i dag för att personer med funktionsnedsättning ska kunna vara fullt ut delaktiga i demokratin.

MFD har också tagit fram en kort trailer som har använts i två kampanjer i sociala medier för att uppmärksamma målgrupperna på kunskapsmaterialet.

Digital tidslinje

I en digital tidslinje med historiska bilder presenterar MFD ett antal händelser som har haft särskilt betydelse för den demokratiska utvecklingen för personer med funktionsnedsättning.

Tidslinjen gör nedslag vid olika årtal, som till exempel:

- 1921 – allmän rösträtt,
- 1968 – skolplikt för alla elever
- 1993 – FN:s standardregler
- 2015 – ny diskrimineringsreform

Quiz

För dem som vill testa sina kunskaper och få nya insikter om den demokratiska utvecklingen har MFD tagit fram ett quiz som innehåller sammanlagt tolv frågor, exempelvis:

- I vilken utsträckning är unga med funktionsnedsättning aktiva i något politiskt parti jämfört med unga utan en funktionsnedsättning?

- Vilket år blev det inte längre möjligt att omyndigförklara någon?
- Av samtliga anmälningar som Diskrimineringsombudsmannen (DO) tog emot under åren 2015 – 2019, vilken diskrimineringsgrund var vanligast förekommande?

Korta berättelser om demokratisk utveckling

I sex korta filmer ger sex personer sin syn på den demokratiska utvecklingen för personer med funktionsnedsättning och deras möjligheter att kunna vara demokratiskt delaktiga och vad det innebär att vara en fullvärdig medborgare.

I filmerna berättar personerna om bland annat rätten att vara politiskt engagerad och att vara en av alla medborgare, om svårigheter för hörsel-skadade att vara demokratiskt delaktiga och om framsteg som har gjorts samt om orsaker till lägre röstdeltagande bland personer med funktionsnedsättning. Vidare ges en bild av hur vuxna personer kunde förklaras omyndiga och inte fick rösta fram till år 1989 samt personliga erfarenheter av att som tidigare omyndigförklarad få rösta för första gången samt om att bli myndigförklarad i slutet på 1970-talet.

Lärdomar från kunskapsseminarier

MFD har genomfört tre kunskapsseminarier tillsammans med funktionshindervisorganisationerna och Myndigheten för tillgängliga medier. Följande frågor var teman för kunskapsseminarierna:

- Rätten till rösträtt och hur attityder har påverkat möjligheten för personer med funktionsnedsättning att vara demokratiskt delaktiga.
- Tillgänglig information – en förutsättning för att kunna delta i demokratin.
- Civilsamhällets påverkan på den demokratiska utvecklingen.

De viktigaste lärdomarna från dessa seminarier finns samlade bland det övriga kunskapsmaterialet.

Undertecknande av Deklarationen för en stark demokrati

Kommittén Demokratin 100 år tog fram en deklARATION som syftar till att samla och engagera de krafter som stödjer demokratin som styrelseskick

och uppmuntra fler att ta tydlig ställning och arbeta för att stärka demokratin. MFD valde att skriva under deklarationen och ska verka för att fler får en god kunskap och värnar om det demokratiska systemet och bidrar till ett samtalsklimat som kännetecknas av öppenhet och respekt. För MFD är det särskilt viktigt att demokratin stärks för personer med funktionsnedsättning som i dag har sämre förutsättningar att vara delaktiga i demokratin jämfört med andra.

Undertecknandet av deklarationen uppmärksammades genom en film där myndighetens generaldirektör lyfte fram vikten av demokratisk delaktighet.

Spridningsinsatser

Målet med spridningen av kunskap har varit att nå ut till en bredare målgrupp än MFD:s ordinarie målgrupper.

För att lyckas med det har MFD bland annat använt sina samarbetspartners nätverk och kanaler för att nå ut. Avsikten har dels varit att nå en bredare grupp, dels att mer träffsäkert nå de personer och yrkesroller som arbetar med demokratifrågor. Då många av myndighetens samarbetspartners arbetar med att utbilda i demokrati har ett syfte med spridningsaktiviteterna också varit att få med funktionshindersperspektivet som en del i deras demokratiutbildningar.

Budskap

Utifrån kunskapssammanställningen och kunskapsseminarierna har MFD tagit fram ett antal budskap som har genomsyrat materialet och varit viktiga utgångspunkter i myndighetens spridningsinsatser.

Följande budskap har tagits fram:

- 100 år av demokrati – men inte för alla. Först 1989 får alla medborgare över 18 år rösträtt.
- Funktionshindersrörelsen har haft en viktig roll i den demokratiska utvecklingen för personer med funktionsnedsättning. De ställde nya krav och synliggjorde hinder.
- Tillgänglighet är en viktig förutsättning för att alla ska kunna delta i demokratin.
- En demokratisk utmaning är att inkludera fler i den digitala utvecklingen.
- Den svenska demokratin har utvecklats men kan aldrig tas för givet utan behöver ständigt försvaras.

Myndighetens webbplats

MFD:s viktigaste kanal för spridning är myndighetens webbplats www.mfd.se där allt material finns samlat under rubriken Demokratins utveckling.

Kampanjer i sociala medier

I december 2021 genomfördes en två veckor lång kampanj i sociala medier riktad till statliga myndigheter, regioner och kommuner och följande funktioner: politiker/beslutsfattare, tjänstemän med ansvar för medborgardialoger, tjänstemän som ingår i valnämnderna i kommunen, utbildningssamordnare i kommuner, regioner och på myndigheter, funktionshindervisorganisationer/personer med funktionsnedsättning.

I januari 2022 genomfördes den andra kampanjen under en vecka i sociala medier. Kampanjen riktade sig särskilt till skolledare, lärare och utbildningssamordnare.

Seminarier och konferenser

Följande seminarier och konferenser har MFD medverkat i eller arrangerat under uppdraget.

Mänskliga rättighetsdagarna

I december 2021 genomfördes Mänskliga Rättighetsdagarna, MR-dagarna, på Svenska Mässan i Göteborg. Det övergripande temat för dagarna var Demokrati + Mänskliga rättigheter = sant!

MFD deltog i ett seminarium tillsammans med MR-fonden och företrädare för funktionshindervisorganisationerna och berättade om myndighetens demokratiuppdrag.

Demokratistugueturnén

Som en del i arbetet med att uppmärksamma och höja kunskapen om demokratin tog kommittén Demokratien 100 år fram en mobil demokratistuga som besökte de flesta länen i landet under 2021. Demokratistugan speglade olika aspekter av Sveriges demokrati och syftade till att öka

kunskapen om demokratin och uppmuntra till engagemang och eftertanke. Demokratins historia, samtid, framtid och den lokala demokratin presenterades och diskuterades i demokrati-stugorna såväl fysiskt som digitalt.

Inför starten av denna turné deltog MFD i ett förberedande möte med de aktörer som skulle anordna demokratistugorna. MFD:s inspel var att lyfta vikten att få in ett funktionshindersperspektiv i programmen och att säkerställa att demokratistugorna var tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

MFD deltog också i en paneldebatt i den demokratistuga som Västra Götalands län anordnade. Debatten handlade om hur man kan stärka den demokratiska delaktigheten för personer med funktionsnedsättning.

Seminarium på Almedalen

MFD medverkade i ett seminarium under Almedalsveckan 2021 som kommittén Demokratin 100 år anordnade. Fokus var på hur den svenska demokratin behöver förstärkas för att fler ska engagera sig och rösta. Frågor som diskuterades var hur det offentliga Sverige kan och behöver arbeta för att inkludera fler i demokratiarbetet samt hur demokratin kan nå ut till fler, både digitalt och fysiskt.

Frukostseminarier med olika teman

På ett frukostseminarium om tillgänglig information och delaktighet som genomfördes av MFD gavs ett historiskt perspektiv på hur tillgänglig information har spelat en allt viktigare roll i samhället. Under seminariet diskuterades också vilka utmaningar samhället står inför i dag då mycket av informationen sker digitalt och i nya kanaler. Som ett gott exempel presenterades också arbetet med tidningen 8 sidor som med sina nyheter på lätt svenska gör det möjligt för många fler att hålla sig informerade om vad som händer i samhället.

MFD genomförde seminariet i samarbete med Myndigheten för tillgängliga medier och Begripsam. Seminariet filmades och lades ut på myndighetens webbplats. MFD har även kommunicerat inspelningen i sociala

medier och nyhetsbrev. Inspelningen ingår även i materialet om På ett andra frukostseminarium presenterades och diskuterades hur civilsamhället, främst funktionshindersorganisationerna, har påverkat och bidragit till den demokratiska utvecklingen.

MFD genomförde seminariet i samarbete med ett antal funktionshindersorganisationer. Seminariet filmades och lades ut på myndighetens webbplats.

Seminarium om jämställt kulturarv

Riksantikvarieämbetet genomförde i december 2021 en seminarieserie inom ramen för sitt demokratiuppdrag. I ett av dessa seminarier under temat Kulturarv och demokrati, i dag och i morgon medverkade MFD. Några av de frågor som diskuterades under seminariet var vem som har tillgång till kulturarvet, vem representeras och vem väljer ut vad som ska bevaras för framtiden. En annan fråga var hur kulturarvet kan göras åtkomligt för alla. Seminariet filmades och finns nu på Riksantikvarieämbetets webbplats.

Kommunnätverk om tillgängliga val och demokratisk delaktighet

I mars 2022 hade MFD:s nationella nätverk för yrkesverksamma tjänstepersoner inom tillgänglighetsområdet ett möte som handlade om demokratisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Mötet lockade 75 deltagare från verksamheter inom offentlig sektor (kommuner, regioner och länsstyrelser) runt om i landet. MFD berättade om detta uppdrags resultat och spridning samt om det arbete som pågår kring tillgänglighet vid det allmänna valet 2022.

Slutkonferensen Demokrati 100 år

Den 15 mars 2022 arrangerade kommittén Demokratin 100 år en stor demokratidag för att samla kunskap, erfarenheter och framtidsspaningar kring demokratin i Sverige, EU och internationellt. På konferensen deltog representanter från statliga myndigheter, civilsammanslagningar, universitet och högskolor liksom regioner, kommuner och politiska företrädare. MFD medverkade genom att delta på den digitala utställningen

där myndighetens filmer och delar av framtaget kunskapsmaterial uppmärksammades.

Artiklar

MFD:s uppdrag och arbete har även uppmärksammats i några artiklar.

Organisationen DHR:s⁶ medlemstidning Funktionshinderspolitik uppmärksammade uppdraget och de material som tagits fram i en artikel (november 2021) om demokrati.

Forum för levande historia gav ut en bilaga på temat Demokrati 100 år. I bilagan fanns en annons om MFD:s uppdrag med hänvisning till myndighetens webbplats. Tidningen skickades ut till 10 000 lärare samt skolpersonal.

I en artikel i kommittén Demokratien 100 års nyhetsbrev (oktober 2021) presenteras en del av de resultat som kommit fram i MFD:s kunskaps-sammanställning.

Kompetensutvecklingsinsats internt

Samtliga medarbetare på MFD har fått en presentation av myndighetens kunskaps-sammanställning, film och spridningen av uppdraget. Genom att sprida kunskapen internt blir alla medarbetare på MFD bärare av kunskapen.

Spridning via samverkanspartners kanaler

MFD:s material har även spridits på olika sätt genom kanaler som används av myndighetens samarbetspartners i uppdraget. Bland annat uppmärksammade Forum för levande historia MFD:s material på sin webbplats och har även spridit kunskap om MFD:s uppdrag i en bilaga som skickades ut till 10 000 lärare. Kungliga biblioteket uppmärksammade MFD:s material på sin webbplats på temasidan Vägen till allmän och lika

---

⁶ DHR står för Delaktighet, handlingskraft och rörelsefrihet.

rösträtt och kommittén Demokratin 100 år uppmärksammade MFD:s material i sociala medier och på sin webbplats.

Vidare skrev den särskilde utredaren i 2014 års demokratiutredning i sitt nyhetsbrev, som når sammanlagt 47 000 personer, om MFD:s material, film och webbplats.

Nätverk

Forum för levande historia fick i uppdrag av regeringen att verka för att samordna arbetet med insatser som genomförs av olika aktörer i samband med satsningen Demokratin 100 år. I deras uppdrag ingick att bilda ett nätverk med myndigheter och organisationer som genomför insatser inom ramen för Demokratin 100 år. MFD har varit en del av detta nätverk och kommer att fortsätta vara det för att sprida kunskap om den demokratiska utvecklingen.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhälles frågor (MUCF) driver ett nätverk för att få en bättre bild av de olika utbildningsinsatser som pågår inom ramen för Demokratin 100 år. Ett av syftena med nätverket är att hitta synergier mellan insatserna. Barnombudsmannen, Delegationen mot segregation, Forum för levande historia, Skolverket, Friskolornas riksförbund, Riksidrottsförbundet, Sveriges kommuner och regioner, kommittén Demokratin 100 år och MFD deltar i nätverket. Genom nätverket har MFD spridit kunskap och sitt framtagna material. MFD har också påbörjat diskussioner om fortsatta spridningsinsatser tillsammans med MUCF.

SO-rummet – ett länkbibliotek på nätet

Inom ramen för MFD:s riktade satsning att nå lärare och elever har MFD annonserat på SO-rummet. Det är en gratis digital lärarresurs och Sveriges största och mest väl sorterade så kallade länkbibliotek för skolans samhällsorienterade ämnen, dvs. historia, religionskunskap, geografi och samhällskunskap. SO-rummet riktar sig i första hand till elever och lärare på mellanstadiet (åk 5-6), högstadiet och gymnasiet, men även till högskole- och universitetsstudier samt alla andra som är intresserade av de fyra SO-ämnena. SO-rummet har i dag cirka 800 000 unika användare i månaden.

Arbetet framåt med demokratisk delaktighet

Den kunskap och det material som har tagits fram inom ramen för detta uppdrag kommer att användas och integreras i MFD:s arbete framåt med demokrati och delaktighet.

Några av de utgångspunkter som MFD tog med sig in i uppdraget har förstärkts under uppdragets gång och kommer att vara viktiga att ha med i det fortsatta arbetet med demokratisk delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Det handlar framför allt om:

- Bristande tillgänglighet är fortfarande det största hindret för personer med funktionsnedsättning att kunna vara fullt ut delaktiga.
- Låga förväntningar på och fördomar om personer med funktionsnedsättning försvårar även i dag möjligheten för gruppen att vara fullt ut delaktig i demokratin. Det här gäller framför allt gruppen personer med intellektuella funktionsnedsättningar.
- Gruppen personer med funktionsnedsättning syns sällan i arbetet med att få fler att bli demokratiskt delaktiga trots att de röstar i längre utrustäckning än den övriga befolkningen.
- Genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är central för att nå målet med full demokratisk delaktighet. I arbetet med konventionen är det viktigt att se helheten.
- Mer kunskap om hur och vilka förutsättningar och rättigheter som påverkar möjligheterna att vara demokratisk delaktig. Den som möter funktionshinder i vardagen har sämre möjligheter att vara demokratisk delaktig. Till exempel kan tillgången till personlig assistens eller färdtjänst vara en förutsättning för att kunna vara en aktiv medborgare.

Aktuella aktiviteter på MFD

I dag arbetar MFD med två aktiviteter som har direkt koppling till demokrati och delaktighet för personer med funktionsnedsättning. I båda dessa aktiviteter finns lärdomar från detta uppdrag integrerat. Nedan ges en kort beskrivning av de två aktiviteterna.

Tillgängliga val 2022

Inför valet till riksdagen och region- och kommunfullmäktige i höst arbetar MFD med flera olika spår för att förbättra förutsättningar till ett ökat valdeltagande bland personer med funktionsnedsättning. Inom uppdraget sammanställer och sprider MFD kunskap för att stärka kommunala valnämnders men även andra kommunala verksamheters förutsättningar att främja valdeltagandet bland personer med funktionsnedsättning i hela landet. Arbetet ska bygga på nära samarbete och samråd med aktörer med uppdrag och kunskap i relation till frågan. Inom ramen för denna aktivitet genomförs också intervjuer med personer med funktionsnedsättning för att kunna möta de behov som finns hos gruppen.

Strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031

Ett samhällsområde som regeringen pekar ut i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken är demokratisk delaktighet där Myndigheten för tillgängliga medier och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har ett särskilt ansvar. MFD:s roll inom strategin är att stödja myndigheterna i såväl genomförande som uppföljning av sitt arbete med att nå det nationella målet för funktionshinderspolitiken.

Slutord

Myndigheten för delaktighet har under år 2021 varit med och firat demokratins 100-årsjubileum och de framsteg som hittills har gjorts i Sverige. Demokratin är något att värna om och vara stolt över men något som också ständigt behöver diskuteras och utvecklas.

I ett framtidsperspektiv är det angeläget med en fortsatt utveckling av demokratin där ett gemensamt arbete mellan det offentliga och det civila

samhället görs för att undanröja de hinder som finns kvar för att alla grupper i samhället ska kunna delta i demokratin på jämlika villkor.

Demokratisk delaktighet förr och nu

Redovisning av ett regeringsuppdrag

Myndigheten för delaktighet
Box 1210, 172 24 Sundbyberg
08-600 84 00
info@mfd.se
www.mfd.se
Nummer: 2022:4